

alimara

Revista de Treball Social

Època 5 / número 51 / Desembre 2008

Consell de
Mallorca

Núm 51

Època 5. Desembre 2008

Edita: Institut d'Afers Socials
Consell de Mallorca

Coordinació i redacció:
Servei de planificació i documentació.
General Riera, 67
07010 Palma

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió
dels seus autors.

Família biològica i protecció del menor: camins per a una col·laboració necessària per garantir el benestar infantil

Serafín Carballo Garcia

Dr. en Psicologia. Especialista en Clínica
Supervisor Docent en Teràpia de Família i de Parella
Cap del Servei d'Infància i Família (SIF). IMAS
seracar@cop.es

La família biològica en la legislació de protecció infantil

El paper de la família en la protecció infantil al nostre país necessàriament és un tema controvertit, molt mediatitzat per les influències culturals, ideològiques i legals. Concretament al nostre entorn de l'Estat espanyol, la legislació vigent (*LO de 1987 de Protecció del Menor*) va implicar un gir copernicà quant a l'etapa anterior i va situar com a bé superior la protecció del nin. Aquest canvi, a més dels que implicaren les legislacions autonòmiques amb el seu repertori de *Lleis de Drets del Nin o del Menor* i la *LO 1/ 1996 de Protecció Jurídica del Menor*, proposa un model administratiu i no judicial de Protecció Infantil a diferència dels països del nostre entorn, i orienta l'acció i l'organització dels sistemes de protecció a **posar el nin en el centre de l'univers de la protecció**. La preeminència de les Administracions Públiques davant pares, tutors i/o guardadors, als que situa en una posició secundària, transmet subtilment una **desconfiança del legislador cap a la pàtria potestat i, al mateix temps, una confiança ingènua o interessada en els poders públics i en la seva capacitat per a una protecció integral del menor** (Guillen, 1996).

La legislació, el nostre Codi Civil, estableix de manera clara la responsabilitat individual dels progenitors i/o tutors en els maltractaments o negligència produïda

pels pares als nins, limitant els seus drets civils mitjans la separació dels menors del seu entorn familiar i el seu ingrés en un nou entorn segur, com és un centre d'acollida o una família acollidora, davant l'impossible o inadequat compliment de la pàtria potestat; sense considerar, el legislador, les implicacions i repercussions que té la intervenció protectora sobre el conjunt de la família (Martin, 2005). La llei, en no entrar més en matèria en la determinació de l'exercici de la pàtria potestat, deixa en mans de l'administració tutelar protectora (amb unes competències cautelars considerables que ja voldrien les administracions de la protecció judicial o no dels països del nostre entorn), dintre les garanties òbvies dels procediments per totes les parts implicades, l'aplicació i gestió de les mesures i recursos de la protecció. "Mentre que als pares se'ls exigeixen creixents deures amb restriccions dels seus drets legítims, en aquesta mateixa mesura s'atribueixin drets als fills sense cap mena d'exigència" (Martin, 2005).

Aquesta visió de la responsabilitat individual dels pares en les conductes maltractadores i/o negligents si més no constitueix una visió parcial en la mesura que no contempla tota la complexitat dels processos d'interacció relacional sociofamiliar (Bronfenbrenner, 1987) i les diferents influències i condicionants que la família té (ideologia, condicions socials, econòmiques, estressos vitals, models de parentalitat en joc, etc.). Per altra banda, la cultura i ideologia de la protecció infantil creada per aquesta legislació, des de la seva praxis fonamental que consisteix a aplicar la separació del nin del seu entorn familiar, descuida al mateix temps processos negatius prou descrits de la dilució i debilitament dels vincles familiars amb el trencament traumàtic de les relacions entre l'infant i el seu entorn, de l'entramat afectiu dins la família que sosté el sentiment de pertinença, la construcció de la pròpia identitat, l'organització, la jerarquia i els límits entre els diferents subsistemes de la família i un llarg etc. (Colapinto 1995; Puymaekers, 1989, Minuchin y Colapinto 2000; Carballo 2003; Panadès, 2001).

Tots aquests **processos de vinculació constitueixen una matèria prou delicada que requereix, per tant, sospesar de manera molt responsable la decisió del trencament o no de les relacions familiars i no prendre decisions improvisades i/o massa impulsives**, calibrant detingudament les conseqüències de la interrupció de tots aquests processos interaccionals. És evident que **la separació estarà indicada quan ens trobem davant una situació de maltractaments greus i/o abusos sexuals a un menor i quan cap figura de la família nuclear i/o extensa protegeix aquests menuts de manera suficient**.

Sense qüestionar la necessitat de reconèixer l'asimetria en les relacions parentoinfantils i la vulnerabilitat dels nins quan es troben en un context de vida on no obtenen la cura adequada de les seves necessitats, la visió dels drets i del benestar del nin contraposada necessàriament als drets dels pares i benestar de la família, en una gran part de la casuística que arriba als serveis de protecció infantil pot ser discutible des del punt de vista teòric i ideològic (Stevenson, 1992).

Aquesta sospita que des del marc legal s'estén a la família biològica com a presumptament maltractadora i/o contrària al benestar infantil, ha contribuït a estendre una visió demonitzadora dels pares arrelada en el món de la protecció infantil. (Gullon 1996). Mentre que **la Constitució espanyola**, en el seu **art. 39**, estableix de manera clara la "**responsabilitat de l'estat en la política de protecció social, econòmica i jurídica de la família**", **s'accentua de manera individual la culpa dels pares davant els maltractaments i negligència cap als infants** amb una descontextualització d'aquests processos interaccionals en

relació als factors que els determinen i reduint-los a **categories individuals, de patologia, de comportaments morals reprovables**, etc. (De Paul y San Juan, 1992).

Iniciatives tan lloables com el **Projecte de Llei balear de Serveis Socials**, que actualment comença la seva tramitació parlamentària, on s'estableixen de manera clara **drets subjectius del ciutadans a tenir garantides les necessitats bàsiques de subsistència**, van en la línia de fer realitat aquest manament constitucional i que, d'altra manera, no són més que declaracions més o menys retòriques buides de contingut.

La cultura professional a l'àmbit dels Serveis Socials que treballen amb la infància i la família

El llenguatge professional en aquest món reflecteix habitualment una visió més basada en la contraposició del dret del menors als drets dels pares, una visió descontextualitzant on **es privilegien els aspectes instrumentals de la parentalitat** (menjar, educació, cura, etc.) **per sobre dels afectius vinculars. La parentalitat es veu més com un conjunt de competències i habilitats que no com una experiència interpersonal intensa i aprofundida** (Colapinto, 1996) primant, per tant, els aspectes més empírics en aquesta observació. Aquesta prevalença dels aspectes més observables de la parentalitat, en part també es degut al fet que el marc dels **procediments jurídics i administratius** que organitzen el procés tècnic de la protecció estableix un **full de ruta als professionals** que objectivament els **dificulta poder tenir una mirada entrenada i més acurada per apreciar les subtileeses dels processos vinculars entre els diferents membres de la família i amb el seu entorn més primari**; mirada formada i **lliure de prejudicis** que sigui capaç **d'apreciar els matisos i qualitats d'aquestes interaccions, més enllà de les inhabilitats en l'execució del seu rol parental** que, de vegades, observam en els progenitors i/o tutors que, en la seva majoria, per altra banda, sabem que no han gaudit d'una bona escola de família en les seves vides, però que sí poden compensar emocionalment aquests dèficits de maneres no disfuncionals.

El llenguatge i l'argot professional en la protecció infantil estan farcits d'expressions que desencarnen aquests processos i experiències interpersonals, substituint-los pels aspectes instrumentals de la parentalitat. La mirada del professional es dirigeix bàsicament a observar i investigar elements de disfunció en la família i costa més trobar-hi aquells altres factors protectors i/o resilients. Ens oblidam amb mes freqüència del que cal que d'allò que ha de menester tota família sigui o no usuària dels serveis socials.

Tots nosaltres passam al llarg de la nostra vida per crisis transaccionals, períodes convulsos i/o d'estrès ambiental que requereixen un temps de transició i acomodació, amb turbulències i moments caòtics transitoris. Ara bé, sembla que en aquestes **famílies de la nòmina de la protecció no se'ls dona cap altra oportunitat en moments de crisi perquè anticipam que no disposen de prou recursos personals per acarar adequadament aquestes moments convulsos, comuns a tota família al llarg del seu cicle vital**. "De vegades, els professionals ens tornam insensibles per poder posar-nos en el lloc de l'altre. **La vida de molts de pares que veim als nostres serveis es desenvolupa freqüentment enmig de moltes dificultats. Es difícil l'ofici de ser pares**. Una societat que ens obliga a ser persones eficients, bons pares i mares, però al mateix

temps ens dificulta les condicions necessàries per això: gaudir de les relacions amb els nostres fills, amb nosaltres mateixos i els que ens envolten, perquè estam sotmesos als requeriments del mercat, del consumisme, del tipus de vida que hem de tenir tots per sentir-nos persones competents i integrades socialment" (Carballo, 2003).

La manca d'una autèntica perspectiva de prevenció en els serveis socials i del seu paper potencial en l'enfortiment dels recursos de la família per fer front a les adversitat, crisis transaccionals que porta la vida i més en aquests nuclis sotmesos a un major nivell d'estrès vital, **fa que les famílies d'aquest col·lectiu no es beneficiïn suficientment de les intervencions professionals i de la xarxa**, limitant a l'estrictament indispensable les separacions traumàtiques dels seus membres més vulnerables, els infants. **Quan la separació és la solució més adient** per als nins i aquesta ha de ser a llarg termini, o bé una separació definitiva perquè poden concloure amb total seguretat la irrecuperabilitat dels pares i/o cuidadors, **s'ha d'oferir amb rapidesa un entorn de qualitat, segur i estable als nins, assolint per altra banda el risc corresponent davant el jutge amb totes les conseqüències que comporta. Quan la separació es provisional, des d'un primer moment la família i els pares han de ser també en el centre i en el cor de les nostres prioritats, donant-los tot el suport necessari, junt amb la resta de la xarxa interprofessional per ajudar-los a restablir-se des d'una perspectiva rehabilitadora i de sanejament la convivència amb tots els seus membres.**

Per tant, **l'organització dels serveis socials hauria d'evolucionar cap un sistema més flexible, pensat i estructurat per intervenir en les crisis que es produeixen en el si de les famílies, amb la intensitat, disponibilitat, continuïtat de les intervencions i amb la disposició d'una cartera de recursos suficients per prevenir aquests processos dissolutoris** de les relacions, amb conseqüències de vegades irreparables o que costarà molt refer.

Sorprèn que després de 25 anys de serveis socials a la nostra illa, la ideologia, l'arsenal, el bagatge i la disposició de recursos; la seva organització, els perfils professionals, els mètodes de treball amb aquest col·lectiu de famílies, els processos formatius dels professionals, continuïn essent els mateixos, a grans trets. En aquesta *Alimara* mateix hi ha treballs i reflexions que apunten justament en aquesta direcció, que identifiquen aquests entrebancs i poc o res s'ha fet per canviar-los. Proposo als lectors d'*Alimara*, com exemple del que estic dient, que tornin a llegir en el número 47, 2001, pàgina 27, el magnífic treball de Carles Panadès "*Famílies i Serveis Multiproblemàtics. L'ecosistema del maltractament infantil*".¹

Crida l'atenció la **manca d'una perspectiva d'innovació en els serveis socials; la manca d'investigació que determini l'impacte real d'aquests sistemes d'atenció i l'efecte que els seus procediments tenen en la millora i qualitat del benestar de les famílies i dels seus membres**, en el sentit de promoure el seu enfortiment i l'increment dels recursos personals del nucli familiar i la seva xarxa natural per fer front a futures crisis i, per suposat, en la prevenció de futurs processos dissolutoris. **¿Ajudam, realment, a fer sistemes familiars més eficients, a incrementar la seva competència donant-los la possibilitat de pilotar i gestionar millor amb els seus recursos naturals, de la xarxa**

¹ Altres treballs en aquest sentit serien els recollits als números 39, 46 i 47

comunitària més propera i els nostres suports, les crisis a les que necessàriament han de fer front?

Aquesta visió unilateral i determinista dels maltractaments exonera els poders públics de les seves responsabilitats en la protecció de la família i en la prevenció dels processos de diluïó familiar: la majoria de les situacions que arriben a la protecció infantil són maltractaments de tipus negligents (el 80% segons alguns estudis, Martin, 2005). **Amb l'actual crisi econòmica és produirà -ja s'està produint- l'arribada a la geografia de la protecció infantil de situacions sociofamiliars que han caigut dins les borses de pobresa i que requeriran de l'acció protectora** però no per mor dels maltractaments. **Paradoxalment, s'han emprat més recursos a separar els nins de les seves famílies que a mantenir-los units** (Fuertes, 1996).

Algunes de les propostes d'investigació parlen de què un nombre reduït de pares -no més del 15% de tots els casos que arriben a la protecció infantil- presenten situacions d'incompetència parental que es podrien definir com a irrecuperables per patologies individuals molt greus o situacions d'una toxicitat extrema (Barudy, 98) que deliberadament danyen els seus fills, els exploten, n'abusen sexualment i/o els maltracten amb un impacte negatiu i demolidor sobre la seva emocionalitat o el seu psiquisme. En aquests casos, és evident que la indicació més adient és procurar una nova alternativa el més estable possible i semblant a un entorn familiar segur per al nin o per a la nina. En la resta dels casos, les relacions entre els nins i els seus pares i/o parents es mantenen i no s'interrompen, generalment, llevat de períodes molt concrets en la primera acollida residencial. Pot ser que moltes d'aquestes vinculacions requereixin la supervisió dels operadors de la protecció en els diferents programes de protecció perquè no són prou protectors.

Sobre la base de la història i dels models de parentalitat i d'afecció que els pares han experimentat en la seva infància, el sistema adult d'afecció configurarà un ordit afectiu que servirà de marc a les interaccions parentofiliars que permetrà, o no, considerar el fill o la filla com a subjecte i la possibilitat de donar, o no, respostes contingents a les seves necessitats (Crittenden, 2002; Siegel, 2007; Morales, 2008). ¿Fins a quin punt aquests progenitors no són capaços d'identificar de forma adequada les necessitats dels seus infants i/o, contràriament, hi responen de manera contingent podent, així, evolucionar mes adequadament? Segons Juan Delval (1994) els adults poden no cobrir prou les necessitats dels infants:

1. Per incapacitat material per fer-ho en no disposar de les condicions per procurar les necessitats primàries;
2. Per ignorància, quan no són clarament conscients de les necessitats dels infants, bé per manca de models de referència familiar, bé per limitacions cognitives, etc.;
3. Per mala voluntat explícita, manca de preocupació per al seu benestar o fins i tot hostilitat oberta (maltractament).

És en el tercer supòsit on podem parlar de manera clara de maltractaments greus que requereixen una acció protectora màxima. Els altres dos supòsits estan molt més lligats a situacions de pobresa, marginalitat i manca de recursos i sistemes de suport (econòmic, tècnic i rehabilitador) de les famílies.

Com ja dèiem abans, hi ha prou treballs que han documentat les **conseqüències traumàtiques en els nins i en els seus sistemes d'afecció els**

processos de dilució i desvinculació familiar. La retraumatització que suposa la "síndrome del piloteig" (Barudy J., 2005), la porta giratòria, els canvis continus de centres i de figures tutorialis, referents de protecció, famílies acollidores, etc., són, entre d'altres, les causes més freqüents del que s'anomena maltractament institucional i que dissortadament no es persegueix ni es prevé amb la mateixa contundència i promptitud que els maltractaments dins la família.

No podem perdre de vista l'evolució de l'organització familiar a la segona meitat del segle XX en el món occidental i els seus processos de transformació que han estat uns dels fenòmens més espectaculars de la història de la família. Aquests canvis han estat fruit dels requeriments del sistema productiu, del desenvolupament del capitalisme i de les societats industrialitzades, amb una concentració de les forces de treball entorn al nucli productiu i de serveis. La pèrdua fonamental que aquesta transformació **ha comportat per als sistemes de cura dels infants, ha suposat el trencament del teixit intrincat de relacions interfamiliars i intercomunitàries al voltant de les famílies i dels infants. La ruptura dels sistemes de suport natural i dels amortidors de les situacions de crisi individual i familiar, han fet molt més vulnerables les famílies.** És conegut per tots el paper fonamental dels padrins i de la família extensa, del veïnatge, dels amics i de la comunitat en general en la cura dels infants, i en el sosté dels pares joves i/o pares amb dificultats per exercir la seva parentalitat.

No podem perdre de vista aquesta panoràmica perquè si per a la classe mitjana és tot un repte fer front als requeriments propis de la cura i educació dels infants, com no ho serà per a famílies que no compten amb els recursos suficients, o viuen amenaçats de manera permanent per la pèrdua del treball, l'habitatge i/o la salut; que no tenen prou recursos econòmics i/o personals per poder gaudir de les relacions amb els seus infants; i que no compten amb el suport del teixit de la família extensa perquè són famílies immigrants de primera o segona generació i davant els estressos vitals, troben exhaurits els dipòsits de recursos d'afrontament. Hem de tenir present que a les Illes Balears, hores d'ara, prop del 50% de les persones que hi resideixen no hi han nascut i, per tant, generalment no gaudeixen dels sistemes de suport natural propis de les famílies mallorquines.

Per tant, com a **conclusió, hem de poder contribuir, com a professionals, al canvi de cultura dels sistemes de protecció que permeti una visió més respectuosa, més empàtica amb les famílies biològiques i, en particular, amb els progenitors que no han sabut o no han pogut tenir cura adequada dels seus infants.** Conèixer millor quines han estat les dificultats reals per poder exercir el seu rol parental; entendre que, a part que la vida ha estat difícil per a ells, han estat víctimes d'una doble injustícia: no haver tingut una infància feliç i no haver tingut una bona escola de família que els ajudessin a ser uns bons pares (Carballo, S. 2003); atendre el temps dels nins per poder donar-los una oportunitat, ens obliga a tots a col·laborar estretament.

Participació de les famílies a la protecció infantil

En el segle XXI, en l'àmbit dels serveis personals i en el món del benestar social, sanitat i educació, la participació dels clients/usuaris en els processos de presa de decisió que els afecta directament és un aspecte a tractar de manera fonamental. La participació dels nins i joves, la participació de les famílies, forma part de la nova cultura que s'estén a tots aquests àmbits. Fins als

anys vuitanta, en el món occidental, cap sistema de protecció havia incorporat la idea de la participació dels pares i de les famílies en la protecció dels seus fills. La participació de la família en els processos de presa de decisió en la protecció infantil requereix repensar el seu paper i situar-los en el cor dels processos protectors. Aquest debat està molt lligat –i en depèn de qualche manera- dels valors i actituds dels operadors, dels requeriments i possibilitats legals, i de la visió i punt de vista de la societat (Connolly i Mckenzie, 1999).

La història de la protecció infantil reflecteix la inherent tensió entre els posicionaments sobreintervencionistes i aquells altres que eviten aquest alt grau d'intervenció en els grups familiars. **És difícil l'equilibri del binomi llibertats civils i drets dels pares, i les necessitats de la protecció de l'infant. La implicació de la família i la seva responsabilitat en els processos de presa de decisions és una manera de resoldre aquesta tensió.** Es tracta d'un nou enfocament basat en **compartir el poder, el professional, amb les famílies, a l'hora de decidir el futur dels seus infants.** En un seguit de països occidentals això ha quedat reflectit en canvis rellevants en les seves legislacions on es palesa un manament al sistema de protecció perquè incorpori no només la família nuclear sinó també fer servir les forces i els recursos de les seves famílies extenses. Països com Nova Zelanda, Austràlia, Canadà, Estats Units d'Amèrica, Regne Unit, ja han incorporat en les respectives legislacions un manament per garantir aquesta participació i regular-la, amb variants segons cada país.

Des de finals dels anys vuitanta, els operadors socials comencen a prendre consciència de **l'esgotament d'un model que implica assolir en soledat les administracions i poders públics la protecció dels nins i nines, ignorant o donant l'esquena a les famílies.** L'evidència ens diu que aproximadament **en el 80% del processos de treball en la protecció infantil, els nins retornen a les seves famílies, tant si hi han estat separats com si no.** Una altra evidència empírica: en la majoria d'edat de nins i nines que han passat pel món de la protecció i que majoritàriament tornaran amb les seves famílies, un nombre significatiu d'elles han quedat al marge o excloses de les intervencions protectores. Així, només un 20% de les famílies que actualment tenen fills amb expedient de protecció de menors segueixen qualche programa de rehabilitació de la seva parentalitat biològica al Servei d'Infància i Família (SIF). Per tant, a l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS), en coordinació amb Atenció Primària Social, s'ha de fer una profunda reflexió i hem de repensar junts quin és el treball que estem fent a la pràctica amb aquest col·lectiu de les famílies biològiques. **Hi ha un evident desequilibri si comparam el treball que estam fent amb les Famílies Acolloïdores i les Famílies Adoptives, en el que s'hi ha fet un esforç considerable per dotar-los de recursos tècnics, econòmics i d'acompanyament formatiu. En canvi, aquest esforç amb les famílies biològiques no ha estat tant important. Podem afirmar, per tant, que hores d'ara estam en deute amb aquest sector de població de protecció del menors.**

La constatació d'aquests dèficits en els sistemes de protecció ha conduït a l'exploració en el territori familiar de formes d'operacionalitzar models d'enfortiment, potenciació i participació de la família biològica i dels seus sistemes de suport natural en aquest camp. Tots aquests models tenen en comú alguns principis bàsics, que serien els següents (Connolly, 1999):

- a) un context per al canvi: de la cura a càrrec de l'Administració, a la cura a càrrec de la família.**
- b) una perspectiva d'enfortiment i/o apoderament (*empowerment*) de la família i dels seus recursos personals.**
- c) pràctiques basades en la participació familiar.**
- d) implicació de les famílies en els processos de presa de decisions.**

De manera molt sintètica em referiré a continuació a algunes de les propostes innovadores que constitueixen la base de noves polítiques de suport i implicació de les famílies en la protecció infantil a nivell internacional:

Enfocament centrat en la família

Aquest model parteix de la creença que els nins evolucionen millor quan estan en famílies i comunitats sanes. Per tant, la millor manera de protegir els infants a llarg termini és donant suport a les seves famílies.

Aquí, els principis elementals són:

- La família com a totalitat és el centre d'atenció.
- L'objectiu fonamental de l'acció protectora és l'enfortiment de la família a fi que pugui complir amb la seva responsabilitat i la cura dels infants.
- Els serveis reforcen els valors de les famílies i la seva manera de prendre decisions.
- Les famílies participen activament en la creació dels plans de treball, en la seva execució i avaluació. Els plans de treball es fonamenten en els aspectes rellevants de les famílies.

Mediació Familiar

Aquesta segona metodologia consisteix en el treball d'un professional dels serveis de mediació extern al sistema de protecció i que, necessàriament, ajuda a trobar solucions als problemes del benestar i la col·locació dels infants. Es tracta de resoldre el problema de manera positiva. Com a propòsit de tot procés mediador, es tracta que tothom tingui oportunitat de manifestar el seu parer, fomentar relacions més estables i desenvolupar la capacitat per arribar a acords. **Quan s'arriba a un acord, generalment se li dona caràcter de formalitat i constitueix la base del pla de treball.**

S'ha de tenir present que aquest mètode no resulta adequat per a totes les famílies, essent prioritat la seguretat de tots els participants. A Mallorca vàrem tenir l'oportunitat de conèixer aquesta metodologia aplicada al Canadà a través d'Aldo Morrone, que ens assabentà dels èxits que aquest sistema de treball en el món de la protecció infantil tenia al seu país.

Conferència del Grup Familiar (FGF)

Aquest sistema de treball en el món de la protecció infantil s'inicia a Nova Zelanda a principis de l'any 1980 i sorgeix de la necessitat de canviar l'enfocament del treball protector infantil amb la població aborigen maorí d'aquest país, després de constatar el fracàs estrepitos de les polítiques d'infància que s'aplicaven a aquest col·lectiu fins al moment iniciades a principis del 1950 i que consistien a

promoure la separació permanent o definitiva dels nins de les seves llars per problemes de pobresa, alcoholisme dels pares, etc. i donar-los a famílies generalment de raça blanca. Amb posterioritat, es va estendre a tota la població de protecció d'aquest país. No obstant, les autoritats reconegueren la injustícia que havia comportat per al poble maorí i per als seus nins aquestes pràctiques i en demanaren el corresponent perdó. A partir d'aquest fet i aquesta presa de consciència és quan comencen a plantejar-se altres formes d'abordar els problemes de la protecció implicant les famílies biològiques i la seva xarxa familiar i comunitària en el benestar dels seus infants.

Aquesta manera de treballar es basa en l'evidència empírica que (Connolly, 2004):

- a) **els nins evolucionen millor quan tenen lligams forts amb les seves famílies** o cuidadors principals.
- b) **Els serveis que mantenen la responsabilitat fonamental de la cura dels infants en les mans de les seves famílies són els més eficaços.**
- c) **La família extensa és el primer dipòsit de solucions creatives als problemes de negligència i abús als infants que es produeix en el seu si.**

L'FGF és el grup familiar convocat pels operadors de la protecció quan arriba una denúncia o notificació als serveis de protecció del menors, una vegada feta una valoració inicial. Aquest grup està constituït pels progenitors, la família extensa i persones de la comunitat molt vinculades a la família. El treball del responsable del cas inicial és assegurar que totes les persones que han de ser presents en aquesta primera conferència hi siguin, facilitant els mitjans materials (passatges en cas de dificultats econòmiques si els familiars viuen fora) per assegurar la presència de tota persona que sigui essencial en aquesta trobada.

El referent presenta a la conferència familiar tots els càrrecs contra els pares que han arribat al servei de protecció, la investigació duita a terme i demana a tots que, amb el temps que faci falta, tractin el cas i proposin al Servei de Protecció un pla que assegurí el benestar dels infants i la seva seguretat com a primera condició. Una vegada la conferència familiar té tota la informació que ha arribat a menors, queden a la sala només els familiars i persones significatives de la comunitat convocades i en surten els professionals. Aquesta reunió pot durar hores i/o dies i els Serveis de Protecció els proporcionen l'espai, menjar, begudes i allotjament en el cas que l'hagin de menester i no tinguin prou recursos, a fi que puguin presentar un pla final als responsables de cas. Aquest pla s'analitza i discuteix amb els referents arribant-se a formalitzar-lo com a document de pla de treball si, finalment, hi ha acord amb el referent sobre garanties suficients per a la seguretat i benestar dels nins. Es convoca una nova conferència amb posterioritat per avaluar el grau de compliment d'aquest pla i les seves implicacions juridicolgals.

Aquesta metodologia ha anat presentant resultats prou interessants, des del punt de vista empíric, com per considerar-la una aposta forta i seriosa per a una altra manera de treballar la protecció infantil. En qualsevol cas, si bé és cert que hi ha una distància considerable entre el nostre sistema de protecció i ordenament legal amb els dels països que han anat implantant aquestes metodologies, ens pot ajudar a construir el nostre propi camí si és cert que pensam que una altra política de protecció és necessària amb les famílies biològiques.

Finalment, per acabar aquest treball i com a **reflexions finals** ja arrelades en la nostra realitat de la Protecció Infantil a Mallorca, es plantegen les següent qüestions:

1. Es indiscutible, hores d'ara, a l'àmbit de la protecció infantil **el dret del nins a què els seus pares siguin ajudats a millorar la seva parentalitat a fi de prevenir les separacions i la dilució familiar.**
2. **Prioritat, per tant, en les polítiques de protecció infantil i de la carta de serveis dels serveis socials primaris i especialitzats de programes integrals de suport a les famílies biològiques i de promoció del bon tracte als infants.**
3. Comença a apuntar **un canvi en la consideració dels pares com a clients i subjectes de treball en protecció infantil.** Aquestes propostes s'han de concretar en una **carta de drets dels pares i els nins en el sistema de protecció**, tal com reconeix el projecte de llei balear de Serveis Socials en tramitació parlamentària en aquests moments.
4. La investigació conclou de manera taxativa que **hi ha millors resultats en la protecció infantil si s'implica la família biològica en la planificació dels objectius dels seus plans respectius de treball.** Per tant, s'haurien d'arbitrar procediments que permetin de manera ordenada i experimental si es vol aquesta implicació dels pares en la l'elaboració dels contractes de treball i que siguin ells els qui, amb la seva família i persones significatives del seu entorn, facin una proposta al Servei del Menor que s'estudiarà per arribar a una proposta conjunta final signada no només pels pares, sinó per totes les persones que les han assessorat en aquest procés i que es comprometen també davant el Servei de Menors.
5. Més que d'intervenció familiar en protecció infantil (a diferència del treball des dels serveis socials generals) caldria parlar de rehabilitació de les capacitats parentals que els maltractaments, abusos i descuits als fills posen en evidència; de focalització en les seqüeles dels maltractaments als infants i, finalment, contribució (en cas que estigui indicat) a possibilitar els processos reparatius adients en la família per fer viable i donar suport al projecte vital familiar.
6. **Necessitat d'integrar des d'una visió de programa totes les actuacions terapèutiques, rehabilitadores i/o psicoeducatives sobre els pares i famílies (biològiques)** amb les que es treballa des de la Protecció Infantil de l'IMAS.
7. S'ha **d'intentar connectar i ordenar tota la gran dispersió d'iniciatives de treball amb pares que des del nostre sistema de protecció a Mallorca** s'està fent i que, inevitablement, produeixen involuntàriament solapaments, manca de coherència i confusió en els pares: Espai Familiars, Programa d'Educació Familiar del Grec, SIF, NIU, Iniciatives d'Escoles de Pares de centres residencials com el Temple, actuacions directes amb les famílies que actualment s'estan fent des de centres d'acollida com sant

- Jeroni, o que es comencen a fer des del circuit residencial propi o de les entitats col·laboradores, etc. Al mateix temps s'hauria d'integrar tot aquest Programa de Suport a les Famílies Biològiques dins el marc d'accions i iniciatives des dels Serveis Socials Comunitàries i Específics de Mallorca.
8. No engegar, de moment, noves iniciatives que incrementarien aquesta dispersió sense afrontar d'una vegada de manera realista i intel·ligent **l'estructuració d'un Programa de Suport a la Família (o de Preservació Familiar i/o de Rehabilitació de les Capacitats Parentals) de Protecció Infantil de l'IMAS que ordeni, connecti, determini processos de treball, temporalitats, itineraris, amb els pares; que defineixi responsabilitats, competències, articulacions, dependències funcionals i orgàniques dels diferents recursos, sempre des de la visió lògica que tot el sistema de protecció ha d'estar fortament compromès i ha de connectar tots els seus recursos per aconseguir la millora i rehabilitació de la parentalitat i per la protecció integral i seguretat dels nins** en la prevenció dels processos de dilució i desvinculació familiar (quan s'ha establert l'existència d'una parentalitat recuperable).
 9. Per afegir complexitat i per ser honestos s'ha de dir que la direcció en la investigació sobre avaluació de programes d'intervenció familiar en protecció infantil es dirigeix a l'especificitat, la cerca de models, procediments i tècniques de tractament que resultin eficaces per a tipus específics de famílies i problemàtiques. Per tant, no podem ser tan ingenus de creure que hi ha solucions panacees.
 10. En qualssevol cas, valdria la pena **considerar en la nostra realitat el debat que a nivell internacional s'està produint en aquests moments sobre el paper de les famílies biològiques en la protecció infantil i que està implicant un canvi substancial d'estratègies, models de treball i d'organització a la protecció infantil en un grup important de països del primer mon** i que el nostre país sorprenentment n'està quedant al marge.

Bibliografia

- Arruabarrena, M.I. De Pau, J.** (2002) *Evaluación de un programa de tratamiento de familias maltratantes y negligentes y de Alto Riesgo*. Intervención Psicosocial, 11, 213-227.
- Ausloos, G.** (1998) *Las capacidades de la Familia*. Herder.
- Barudy, J.** (1998). *El dolor invisible de la Infancia*. Barcelona. Paidós.
- Barudy, J.** (2005). *Los buenos tratos a la infancia: Parentalidad, Apego y Resiliencia*. Barcelona. Edit. Gedisa.

- Carballo, S.; Guerra, O.; Panadès, C.; Rosselló, V.; Vaño X.** (1994) *Famílies multiproblemàtiques. Intervenció terapèutica psicosocial. Idees preliminars.* Revista de Serveis Socials Alimara, núm. 34. Des. pp 67-75.
- Carballo, S.; Guerra, O.; Panades, C, Rossello, V; Vaño ,X.** (1995) *La Família des d'una perspectiva sistèmica.* Revista Estudis Balearics. Núm. 50, Gener. pp.33-48.
- Carballo, S.:** *El Paradigma ecosistèmic: un model contextual de vinculació en el treball amb la infància i la família.* Alimara, núm. 47. pag 71-77. Palma.
- Carballo, S.** (2000): *El Viaje de un Equipo de Terapeutas Sistémicos por el Territorio del Maltrato a la Infancia.* Revista Mosaico de la Federación Española de Asociaciones de Terapia Familiar. Núm. 18. pp 13-16.
- Carballo, S.** (2003): *Menores con trastornos psíquicos y contextro familiar*". Publicació Universidad de Comillas. Madrid.
- Carballo, S.** (2008): *Child protection and rehabilitation of parenting in abusing families. Monografia.* Congrés Europeu sobre Prevenció i Justícia. Universitat de Neuchatel. Suïssa.
- Casas, F.** (1988): *Infancia: Perspectivas psicosociales.* Barcelona Paidós.
- Connolly M. i Mckenzie M.** (1999): *Effective Participatory Practice.* New York. Aldine de Gruyter.
- Colapinto, J.:** *El valor relativo de la evidencia empírica.* A E. Gutiérrez (1984). Lecturas de Terapia Familiar. Santiago de Compostela. Universidad de Santiago de Compostela.
- Colapinto, J.** (1996): *La dilución del proceso familiar en los servicios sociales: implicaciones para el tratamiento de familias negligentes,* Redes, 2, 9-35.
- Critenden, P.** (1997): *The Self and Risk for Psychopathology en Complessita e Cambiamento, 1997, v, 29-35.*
- Del Vall, J.** (1994): *Algunas reflexiones sobre los derechos de los niños.* Infancia y Sociedad, 27-28, 13-43.
- De Paul i San Juan, C.** (1992) *La representación social de los malos tratos y abandono infantiles.* Anuario de Psicología, 53, 149-157.
- Fuertes, J, i Sánchez, J. M.** (1997): *Las buenas prácticas en Protección Infantil.* Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Gullon, A.** (1996): *Sobre la Ley 1/1996, de Protección Jurídica del Menor.* La Ley, 3970, 1-23.
- Marin J.** (2005): *La Intervención en Maltrato Infantil.* Madrid Piramide.
- Masson, Odette** (1987): *Contextos maltratantes en la infancia y coordinación institucional.* Revista AEN núm. 43.
- Minuchin, P.; Colapinto, J.; Minuchin, S.** (2000): *Pobreza, Institución, Familia.* Buenos Aires: Amorrortu.
- Morales, G.** (2008): *Algunas consideraciones sobre el trabajo de diagnóstico y tratamiento para jóvenes con dificultades para regular su comportamiento desde el Sistema de Protección de Menores.* Conferència. IV Congrés Internacional sobre Trastorns de Comportament en Menors. Palma 2008.
- Puymaekers, J.** (1989): *Red y Practica de barrio.* El Kaim, M. i altres, *Las Practicas en Terapia de Red.* Gedisa. Barcelona.
- Panadès, C.** (2001): *Famílies i serveis multiproblemàtics. L'ecosistema de maltractament infantil.* Alimara. Núm. 47. Pàg. 27-55. Palma.
- Rygaard Niel Peter** (2007): *El niño abandonado.* Barcelona. Gedisa.
- Siegel:** (2007): *La mente en desarrollo.* Bilbao. Editorial Desclee.
- Stevenson, O.** (1992): *Reflexiones sobre la practica del trabajo social. A La atencion al niño maltratado.* Barcelona. Paidós